

Beheer- en realisatieplan Séfonsterpolder

Natuurgebied tussen Rijs en Oudemirdum, nabij het Rijsterbos en Mirnserklif

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Haalbaarheid van natuurambitie (A)	6
2.1 Beheertypen en uitgangssituatie	6
2.2 Verschralingsbeheer	6
2.3 Peilbeheer	6
2.4 Onderzoek bodemvruchtbaarheid	7
2.5 Risicofactoren	8
3. Kwaliteit van het voorgestelde beheer (B)	10
3.1 Bemesten	10
3.2 Maaibeheer	10
3.3 Uitbesteding door verpachting en materieel	11
3.4 Beheer bosrand/struweelzone	12
3.5 Beheer poel	12
3.6 Beheer slootranden	12
4. Kwaliteit van de voorgestelde invulling van openstelling, monitoring en evaluatie (C)	13
4.1 Recreatie	13
4.1.1 Ruiterspad	13
4.1.2 Wandelroute	13
4.1.3 Openstellingsperiode en toegangsregels	13
4.2. Monitoring, onderzoek & evaluatie	14
4.2.1 Kwaliteitscyclus	14
4.2.2 Beheervisie en evaluatie	14
5. Beheerafstemming met omliggende percelen (D)	17
6. Samenwerking met andere partijen (E)	18
7. Ervaring met natuurbeheer (F)	19
8. Beschrijving van kosten en opbrengsten (G)	20
Gebruikte literatuur	22

1. Inleiding

De provincie Fryslân verkoopt de Séfonsterpolder (25 ha). Dit natuurgebied is in voorgaande jaren ingericht en bestaat uit grasland met sloten die zijn voorzien van natuurvriendelijke oevers, een wandel- en ruiterspad, een beheerpad, een poel en twee picknickplaatsen. Langs het Rijsterbos is er op verschillende plekken struikbeplanting aangelegd die dienst doet als overgangszone van het open gebied naar het oude bos. Het gebied is een leefgebied voor verschillende soorten planten en dieren en ook een plek om te recreëren.

De toekomstige eigenaar is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het natuurgebied en zorgt voor openstelling van de bestaande wandel- en ruiterspaden voor recreatief gebruik door wandelaars, ruiters en menbers. Daarnaast is de toekomstige eigenaar bereid om mee te werken aan initiatieven op gebiedsniveau in relatie tot natuurdoelen, waterberging en recreatieve routestructuren.

Streefbeeld

Graag worden wij die toekomstig eigenaar! Dit prille natuurgebied heeft veel potentie in zich en wij werken graag verder aan de ontwikkeling ervan. Als streefbeeld zien wij in 2030 een bloem- en structuurrijke graslandpolder voor ons waar het gonst van o.a. de vlinders en wilde bijen. Bij iedere stap springen in de zomer sprinkhanen voor je weg.

Diverse vogels brengen hier hun jongen groot, zoals de veldleeuwerik en de graspieper. In de brede sloten grondelen o.a. de slobbeend en de krakeend. Een heerlijke plek om te pauzeren voor een picknick tijdens je wandeling of ruitertocht door de Gaasterlandse natuur.

's Nachts komen dassen en vleermuizen uit het bos naar de velden toe om hier te foerageren. Ook overdag wordt er gejaagd, o.a. op muizen die in de ruigtestroken leven, bijvoorbeeld door hermelijn, buizerd en vos. Tussen het oude bos en de weilanden is een mooie robuuste bosrand ontstaan. In de winter zijn de besdragende struiken favoriet bij wintergasten als koperwiek en kramsvogel. Rondom de poel en in de gerealiseerde natuurvriendelijke oevers is een mooie oeverbegroeiing ontstaan, met hier en daar openingen waar dieren drinken. Hier planten groene en bruine kikker, gewone pad en de zeldzamere heikikker zich voort, terwijl ook de kleine watersalamander het er goed doet. Soms zien we een boomvalk boven de poel verschijnen om te jagen op de libellen die er leven.

Leeswijzer

In dit beheer-/realisatieplan vertellen we hoe we te werk gaan om dit streefbeeld te realiseren. We volgen daarin de onderwerpen uit de verkoopbrochure.

Achtereenvolgens gaan we in op de haalbaarheid van de natuurambitie (hoofdstuk 2), de kwaliteit van het voorgestelde natuurbeheer (hoofdstuk 3) en de kwaliteit van de voorgestelde invulling van openstelling, monitoring en evaluatie (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 lichten we toe hoe het beheer wordt afgestemd op aangrenzende percelen, we gaan in op de samenwerking met andere partijen in hoofdstuk 6 en op onze ervaringen met natuurbeheer in hoofdstuk 7.

Tot slot laten we in hoofdstuk 8 zien hoe we op lange termijn voor de dekking van kosten en voor opbrengsten kunnen zorgen om de Séfonsterpolder duurzaam in stand te houden als natuurterrein.

2. Haalbaarheid van natuurambitie (A)

2.1 Beheertypen en uitgangssituatie

De ambitie voor de Séfonsterpolder is het beheertype kruiden- en faunarijck grasland (N12.02) verder te ontwikkelen (zie kader volgende pagina voor de beschrijving van dit type in de Index Natuur en Landschap). Daarnaast wordt de poel (L01.01) in stand gehouden. Voor de overgangszone van het grasland naar het bos is geen apart beheertype van toepassing. Uiteindelijk is het de intentie dat een geleidelijke overgang van Rijsterbos, via een goed ontwikkelde bosrand geleidelijk overgaat in de Séfonsterpolder.

Op dit moment bestaan de graslanden nog uit een grassenmix met overwegend dominantie van Engels raaigras. Het aantal kruiden in de grasmat is nog laag. Vanwege de landbouwkundige voorgeschiedenis is de bodem nog behoorlijk voedselrijk. Ook de poel en de beplanting die is aangebracht als overgangszone tussen de weilanden en het bos zijn nog jong en weinig ontwikkeld.

Het gebied is recent ingericht. Een herinrichting is daarom niet nodig. Wel hebben we gezien dat er enkele greppels of greppelbuizen niet goed afwateren als gevolg van de werkzaamheden. Hier zullen we nieuwe buizen in leggen om zonder schade het beheer te kunnen uitvoeren. Daarnaast willen we voor de duidelijkheid naar de bezoekers openstellingsborden met de spelregels erop plaatsen bij de ingangen. Zie hiervoor paragraaf 4.1.3.

2.2 Verschralingsbeheer

We willen in de eerste jaren dat we dit gebied beheren in het grasland zo snel mogelijk het grassenstadium doorbreken en een verschuiving naar een gras-kruidenmix teweegbrengen. Dit doen we door eerst de gewasopbrengst omlaag te brengen tot ongeveer 6 ton droge stof per jaar door zo veel mogelijk te verschralen. Daardoor komt er meer ruimte tussen het gras voor kruiden (Schipper 2012).

Intensief verschralen doen we de eerste jaren door zo vroeg – en zo vaak mogelijk te maaien en af te voeren (evt. vanaf half mei). Door gras te maaien voordat het in het zaad schiet bevorderen we de kruiden nog extra, die iets later in het jaar beginnen met groeien en voorkomen we dat het grasland lang blijft hangen in dominantie van enkele grassoorten zoals zachte witbol die zichzelf anders steeds zou uitzaaien. Om kruiden te bevoordelen ten opzichte van grassoorten als vossenstaart, beemdgras, witbol en raaigras is de eerste snee bij voorkeur plaats in de maand mei, als de stengels zich beginnen op te strekken. Vervolgens is het zaak ook de vervolgsneden bij voorkeur te maaien en af te voeren. Naweiden kan een alternatief zijn maar leidt tot een minder snelle verschraling en wordt daarom de eerste vijf jaar nog niet toegepast.

2.3 Peilbeheer

Het ingestelde streefpeil voor het gebied is -0,70 m NAP. Het naastliggende landbouwgebied heeft een zomerpeil van -0,85 m NAP en winterpeil van -1,10 m NAP. Als het slootpeil in het natuurgebied 's zomers onder de -0,85 m NAP zakt, zal door het verlagen van de stuw water vanuit het landbouwgebied worden ingelaten. De afvoer van water loopt via de stuw naar de watergangen rondom het gebied, die door Wetterskip Fryslân op peil worden gehouden. Met het geldende peilregime van -0,7 m NAP wordt een gemiddelde drooglegging bereikt van naar schatting (zie hoogtekarta) ca. 50 cm. Tegen het Rijsterbos aan is dat wat meer (>100 cm) terwijl aan de oostkant van het gebied het peil plaatselijk op maaiveldhoogte zit. 's Zomers komt er maximaal 15 cm drooglegging bij als gevolg van verdamping is de verwachting. Daarna zal het peil op landbouwpeil gehouden worden van -0.85 NAP. Een peil waarbij het gehele gebied goed kan worden beheerd in de zomer.

Index Natuur en landschap, N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland (www.Bij12.nl)

Algemene beschrijving

Kruiden- en faunarijk grasland omvat graslanden die kruidenrijk zijn, maar niet tot de schraallanden, vochtig hooiland, zilt grasland en overstromingsgrasland of glanshaverhooiland behoren. De vegetatie kan behoren tot allerlei verbonden van graslandvegetaties; ondermeer kamgrasvegetaties of de meer algemene witbolgraslanden. Diverse soorten ruigte en struweel kunnen in dit grasland voorkomen. Het grasland wordt meestal extensief beweid of gehooïd en niet of slechts licht bemest. Kruiden- en faunarijk grasland wordt bij een goede kwaliteit gekenmerkt door variatie in structuur (ruigte en plaatselijk struweel, hogere en lage vegetatie) en een kruidenrijke graslandbegroeiing die rijk is aan kleine fauna. Gradiënten binnen (grond)waterpeil en voedselrijkdom zorgen voor diverse vegetatietypen.

Kenmerkende of bijzondere soorten van schralere beheertypen ontbreken grotendeels binnen Kruiden- en faunarijk grasland, maar graslanden zijn vaak wel rijk aan minder zeldzame soorten. Het type is o.a. van belang voor vlinders en andere insecten, vogels en kleine zoogdieren

Beheer

De graslanden worden doorgaans niet bemest. Om verzuring tegen te gaan kan, bij uitzondering, ruige stalmest of bekalking toegepast worden. De beheerder dient het beheertype in stand te houden. De wijze waarop hij deze instandhoudingsverplichting invult, is aan de beheerder zelf.

Te realiseren doelen van het beheer zijn (zie beheeradviesdocument):

- A. Zorgen voor een kruidenrijke vegetaties en tegengaan van strooiselophoping, verruiging en verbossing,
- B. Zorgen voor kleinschalige structuurvariatie, om ruimte te bieden aan allerlei diergroepen (dagvlinders en andere insecten, reptielen, vogels e.d.),
- C. In gebieden die belangrijk zijn voor weidevogels zorgen voor een gunstige vegetatiestructuur en voldoende voedselaanbod voor deze groep.

Natuurkwaliteit

Variatie in structuur is belangrijk voor faunasoorten die in dit grasland voorkomen. Zo zorgt een afwisseling tussen korte en hoge vegetatie met plaatselijk ruigte en struweel voor verschil in microklimaat, hetgeen van belang is voor dagvlinders, andere insecten, reptielen, vogels en kleine zoogdieren. Binnen het kruiden- en faunarijk grasland zijn grasachtigen dominant, maar kruiden en mossen hebben een oppervlaktaandeel van tenminste 20%. De volgende kwalificerende structuurelementen worden onderscheiden:

	Min. %	Max. %
Hoog struweel, incl. braam-, gageel- en bremstruweel	5	20
Solitaire bomen en kleine bosjes (>5 m)	1	5
Meter slootlengte per hectare	100	-

Biotische kwaliteit wordt uitgedrukt in het voorkomen van kwalificerende flora- en faunasoorten uit de volgende soortgroepen:

Planten:	bochtige klaver, echte koekoeksbloem, gewone brunel, gewone margriet, grote ratelaar, kamgras, karwijvarkenskervel, klavervreter, klein vogelpootje, knolvossenstaart, knoopkruid, moerasstruisgras, muizenoor, polei, spits havikskruid, waterkruid, witte munt, zwarte zegge
Dagvlinders:	argusvlinder, bruin blauwtje, bruine vuurvlinder, bruin zandoogje, geelsprietdikkopje, groot dikkopje, hooibeestje, kleine parelmoervlinder, zwartsprietdikkopje

2.4 Onderzoek bodemvruchtbaarheid

Door jarenlang intensief agrarisch gebruik is de grond nog rijk aan nutriënten. Planten hebben echter naast nutriënten ook mineralen en sporenelementen nodig. Mineralen in de vorm van kationen (calcium, magnesium en kalium) dragen bij aan de verhoging van het zuurbufferend vermogen van de bodem (CEC = kationen adsorptie complex), waardoor negatieve effecten van verzuring worden voorkomen.

Om voedingsstoffen beschikbaar te maken voor de planten is verder een gezond bodemleven van groot belang (wormen, nematoden, bacteriën, schimmels etc.). Een gezond bodemleven is gebaat bij humus (verteerbare organische stof, af te leiden van de C/N quotiënt) en een goede bodemstructuur (voldoende zuurstof).

Omdat we op dit moment niet weten wat de totale bodemvruchtbaarheid is willen we daar in 2020 eerst onderzoek naar laten doen. De resultaten daarvan maken duidelijk of gerichte bemesting, bijvoorbeeld door bekalking of met ruige stalmest of compost, nodig is om het doel, een graskruidentmix, sneller te bereiken. Ook uitmijnen kan een uitkomst zijn van het bodemonderzoek. Mocht uit dit onderzoek blijken dat bekalking nodig is, dan wordt deze toegepast in de vorm die de benodigde kalk traag afgeeft.

2.5 Risicofactoren

In het beheeradviesdocument voor beheerpakket N12.02, dat onder de Index Natuur en Landschap op de website van Bij12 is te vinden, wordt gewezen op de volgende risico's c.q. knelpunten die kunnen ontstaan bij het realiseren van de beheerdoelen zoals hierboven beschreven;

1. Ontstaan van dichte, eenvormige vegetaties die weinig kruidenrijk zijn. Ze worden vaak gedomineerd door enkele soorten (bijv. kweek, kroppaar, rietgras, gestreepte witbol);

Tijdens de omvorming van voedselrijke, jarenlang bemeste graslanden naar kruidenrijke graslanden is dit een stadium wat je onherroepelijk tegenkomt. Wij proberen de grasdominantie te doorbreken door de adviezen uit Schippers (2012) zo goed mogelijk toe te passen, zie ook 2.2. Dat betekent o.a. maaien vóórdat de dominante grassen hun zaad hebben laten vallen, mits dit om de aanwezige fauna kan (check vooraf, zie hoofdstuk 4).

2. Ongewenste of overmatige groei van boom- en struikvormende soorten. In ieder geval bij een oppervlakteaandeel van ca. 20% of meer;

Dit knelpunt verwachten wij in de Séfonsterpolder niet. Als overgangszone van het oude, opgaande bos naar het open grasland gebied past een wat bredere struweelzone als bosrand prima en draagt op die manier juist ook bij aan de biodiversiteit. De bosrand zal hier met het voorgeschreven beheer naar verwachting niet meer dan 10% van het areaal in beslag nemen.

3. Te schrale of zure omstandigheden; verzuring leidt op droge gronden tot dominantie van zwenk- en struisgrassen of witbol en onder natte omstandigheden tot dominantie van pitrus.

Met name in de laagstgelegen delen van het terrein bestaat het risico dat er fosfaat, dat in de bodem is vastgelegd in de jaren dat hier werd bemest, wordt gemobiliseerd door de hoge waterpeilen en daardoor optredend zuurstofgebrek. Daardoor kan er een explosie van fosfaat-minnende plantensoorten, zoals pitrus optreden. Om dit risico te ondervangen hanteren we een pitrus-signaleringsstelsel (Oosterveld, 2017) en passen de daarin genoemde voorzorgsmaatregelen zo goed mogelijk toe. Als de pitrusbedekking in een perceel hoger wordt dan 10% helpt een bodemanalyse te bepalen welke maatregelen nodig zijn. Deze maatregelen hebben te maken met het zuurbufferend vermogen van de bodem, het voorkomen van teveel waterpeilschommelingen en het voorkomen van bodembeschadiging.

Droogvallen poel

Een ander punt van aandacht is de poel. Omdat deze niet in contact staat met de sloten bestaat het risico dat deze in de zomermaanden droogvalt wanneer er een laag bagger ontstaat. Voor aanwezige amfibieën en libellen(larven) is het belangrijk dat de poel liefst jaarrond voldoende watervoerend is. Wij controleren in perioden van droogte visueel de oppervlakte van de poel. Op basis hiervan plannen we baggerwerkzaamheden van de poel in.

3. Kwaliteit van het voorgestelde beheer (B)

3.1 Bemesten

Er hoeven voorlopig geen nutriënten (kunstmest, drijfmest) te worden toegevoegd. Deze zitten voldoende in de bodem zo blijkt uit de bestaande vegetatie die wordt gedomineerd door Engels raaigras. Afhankelijk van de resultaten van het bodemvruchtbaarheidsonderzoek (zie paragraaf 2.4) besluiten we of gerichte bemesting, bijvoorbeeld met kalk of organisch verteerbare mest zoals ruige stalmest of compost, gewenst is om het doel, een graskruidenmix, sneller te bereiken. Het onderzoek maakt ook duidelijk of uitmijnen een optie is. Bij uitmijnen wordt door een combinatie van maatwerkbemesting en gewaskeuze de voorraad vastgelegde nutriënten in de bodem versneld opgebruikt. Eventueel kunnen percelen los van elkaar anders worden beheerd (maatwerk).

3.2 Maaibeheer

Zoals in hoofdstuk 2 vermeld wordt in de eerste jaren een verschrallingsbeheer gevoerd door zo vroeg en zo vaak mogelijk te maaien en af te voeren. Vanzelfsprekend kan alleen zo vroeg in het jaar al worden gemaaid als er geen broedvogels, reekalfjes, hazen en andere beschermde fauna worden benadeeld. De graslanden worden daarom voor iedere maaibeurt gecontroleerd. Zo nodig worden er voorzorgsmaatregelen getroffen (nestbescherming / delen uitrasteren) of wordt het maaien gefaseerd uitgevoerd. Wij werken reeds samen met lokale vrijwillige natuurliefhebbers die ons daarbij helpen.

Zodra kruidenrijkere stukken ontstaan kunnen bij verschillende maaibeurten steeds andere gedeeltes blijven staan zodat er structuurvariatie ontstaat. Dit is de eerste jaren nog van ondergeschikt belang, omdat er nog weinig of geen kruidenrijke delen zijn. De vervolgsneden (tenminste 1 maar liever nog 2 of 3 keer, afhankelijk van weersomstandigheden en groei) worden bij voorkeur ook gemaaid en afgevoerd. Naweiden is geschikt om de gras-kruidenmix te onderhouden als die eenmaal bereikt is. Bij een te vroege toepassing kan dit leiden tot een zeer trage verschralling, waardoor de percelen heel lang een te lage dichtheid aan kruiden zouden houden. Naweiden wordt daarom pas ingezet als de gras-kruidenmix bereikt is, naar verwachting na vijf jaar vanaf de start van het verschrallingsbeheer.

Extensivering maaibeheer en inzet vee

Naar verwachting wordt met het intensieve verschrallingsbeheer gedurende de eerste 5 jaar de grasmat geleidelijk aan minder dicht en verschijnen er gaandeweg meer kruiden in. Dit zijn algemene soorten die in de directe omgeving aanwezig zijn, zoals rode klaver, pinksterbloem, paardenbloem, kruipende en scherpe boterbloem, gewoon biggenkruid, herfstleeuwentand, duizendblad, gewone hoornbloem, veldzuring etc.

Naarmate de grasmat minder dicht wordt en er meer kruiden in verschijnen neemt de kans toe dat ook meer fauna aanwezig is (broedvogels, insecten). Daardoor zal het steeds moeilijker worden om al vroeg in het jaar (mei) te maaien zonder aanwezige fauna te schaden. We houden dit nauwgezet in de gaten d.m.v. monitoring.

Naarmate de waarde van het grasland voor fauna hoger wordt en meer fauna aanwezig is, wordt het verschrallingsbeheer stapsgewijs geëxtensiveerd. Er wordt meer variatie aangebracht in de maidata (minder vroeg en minder vaak maaien). Hierdoor ontstaat meer variatie in de vegetatiestructuur. Nu kan voorweiden of naweiden (deels) een alternatief zijn voor één van de maaibeurten. Dit doen we door runderen (met name jongvee) of schapen in te zetten met een maximale druk van 1 GVE/ha, waarbij de noordkant van de poel en struweelzone worden uitgerasterd om deze te vrijwaren van beweiding. Dit vee is afkomstig van een boer uit de buurt (zie 3.3 en 6) en kan worden ingezet voor voorweiden en/of naweiden. Het vee gaat in de loop van de herfst terug op stal.

Onderhoudsbemesting

Vanaf het stadium van de gras-kruidentmix, bij een productie van ongeveer 6 ton droge stof per hectare, kan overwogen worden om lokaal een onderhoudsbemesting te gaan toepassen met ruige stalmest e.e.a. afhankelijk van de uitkomst van het bodemonderzoek (zie paragraaf 2.4). Deze bemesting is geen doel op zich, maar is ofwel gericht op het voorkomen dat pitrusdominantie optreedt, ofwel om in combinatie met bekalking te voorkomen dat verzuring optreedt. Hierbij wordt maximaal 15 ton ruige stalmest gegeven in een jaar. De bemesting zal laag genoeg worden gehouden om te voorkomen dat percelen terug in de dominante grassenfase gaan. Ook met een minder intensieve verschraling gaat de verschraling wel door, echter minder snel. Wij verwachten dat later in het ontwikkelingsproces (na 10 jaar) ook de wat minder algemene plantensoorten, van voedselarmere omstandigheden zullen verschijnen zoals echte koekoeksbloem en grote ratelaar in vochtige delen van het grasland en op de drogere zandige plekken ook klein vogelpootje, grasmuur, muizenoor, schapenzuring en zandblauwtje. Met de toename van de soortenrijkdom verschijnen ook meer soorten dagvlinders en andere insecten.

Variatie in tijd en ruimte

De essentie van het beheer is in dit stadium om alle aanwezige soortgroepen voor elk levensstadium een geschikte plek en voldoende tijd te bieden. Niet alleen om te broeden, maar ook om de kuikens te laten opgroeien, niet alleen nectar voor bloembezoekende insecten, maar ook een opgroehabitat voor rupsen en larven. En last but not least: overwinteringshabitat voor insecten en andere fauna. Delen van het terrein die eerder in het jaar kunnen worden gemaaid laten we 's winters staan (5% van de totale oppervlakte), terwijl de later te maaien terreindelen wel kort de winter in gaan. Elke winter blijft een ander gedeelte overstaan om verruiging en vervilting te voorkomen. Dit overwinteringshabitat is het meest effectief tegen de externe bosrand aan, omdat hiermee een extra brede gradiënt ontstaat.

3.3 Uitbesteding door verpachting en materieel

In de Sefonsterpolder willen we een duurzame pachtrelatie opbouwen met een agrariër uit de regio. Via verpachting is nauwkeurig vast te leggen welke beheervoorwaarden er zijn en waarom. Hierbij geven we de voorkeur aan een biologisch gecertificeerd bedrijf. Het verpachten zullen we gaan doen door middel van kortdurende geliberaliseerde pacht, die we telkens voor periodes van drie jaar verlengen. Hiermee behouden we ons alle rechten voor om te kunnen blijven voldoen aan de voorwaarden die we in deze aanbieding formuleren.

Een pachter kan het product van deze natuurgraslanden gebruiken in zijn bedrijf en kan er zijn bedrijf mee vergroenen. Daarnaast biedt het gewas van deze percelen een goed en gezond product voor zijn vee. Van de pachter wordt verlangd dat hij het maaien en afvoeren volgens de voorwaarden uitvoert in ruil voor een redelijke pacht prijs, die de aanzienlijke beperkingen reflecteert die nodig zijn om kruidenrijk grasland te bereiken en te handhaven. Met de geplande zomerpeilen kan dit naar verwachting met regulier maaiapparatuur gedaan worden. In een zeer natte zomer zou dit op de laagste delen mogelijk echter tot insporing leiden. Mocht dit zo zijn dan zullen we plaatselijk een maaibeurt overslaan. Dit kan in de eerstvolgende droge periode of bij vorst worden ingehaald. Mocht een deel van het terrein langere tijd niet beheerbaar zijn met een reguliere trekker, dan zetten we aangepaste machines met lage wioldruk in waarover wij zelf beschikken.

Voor het sloot- en greppelonderhoud wordt een aparte samenwerking aangegaan met een loonbedrijf uit de omgeving. Door dit apart uit te laten voeren, los van de inzet van vee, bieden we de beste garantie op de juiste uitvoering in het optimale seizoen. We laten het slootonderhoud uitvoeren met maaikorf bij voorkeur in de periode september- oktober, in ieder geval voordat het waterleven in winterrust gaat (ca. 1 november). We gaan ervan uit dat het slootonderhoud kan worden gedaan met een trekker met arm. Bij natte omstandigheden wordt gekozen voor een rups, dit om insporing te voorkomen.

Voor het beheer en de ontwikkeling van de percelen is de detailontwatering belangrijk. Ondiepe begreepeling is van belang om regenwater af te voeren en in de lagere delen kunnen greppels eventueel een aanvoerfunctie hebben in droge perioden.

We plannen vanaf het moment dat beweiding is ingesteld jaarlijks greppelonderhoud in door middel van frezen. Bij geen beweiding is eens in de 2 á 3 jaar voldoende.

3.4 Beheer bosrand/struweelzone

In de eerste jaren heeft de aangeplante externe bosrand tijd nodig om zich te ontwikkelen. De verwachting is dat dit een mix wordt van struiken in concurrentie met een weelderige onderbegroeiing. Het struweel wordt de eerste jaren niet beheerd en krijgt alle tijd en ruimte om zich spontaan verder te ontwikkelen. Mocht de jonge aanplant overgroeid dreigen te worden door ruigtekruiden, dan maaien we in het eerste jaar tussen de aanplant bij met een bosmaaier. Het heeft echter de voorkeur om dat niet te doen omdat het microklimaat tussen grassen en kruiden ook juist overleving van jonge aanplant kan stimuleren. Mocht er op grote schaal uitval van aangeplante struiken optreden dan zullen we delen herplanten (inboet) met autochtoon plantmateriaal.

Na een aantal jaren zal de bosrand sterker en begroeider raken en breidt zich hier en daar mogelijk zelfs spontaan uit. Eens per 10 jaar zagen we de eventueel opgeslagen boomvormers eruit, zodat de geleidelijke overgang van open gras naar bos in stand blijft en niet opnieuw een harde grens tussen hoog en laag ontstaat. Voor de ontwikkeling van een gezonde mantelvegetatie (grassen en kruiden) langs de bosrand wordt niet jaarlijks tot de struweelrand gemaaid maar wordt een strook variërend van 5-15 meter tussen het grasland en de struweelrand gefaseerd gemaaid en afgevoerd. Deze werkwijze zal nauwkeurig met de pachter in het veld worden besproken en vastgelegd.

3.5 Beheer poel

Om de poel goed te laten functioneren is het belangrijk dat deze zich eerst ontwikkeld. De eerste paar jaar zal daarom niet veel onderhoud nodig zijn aan de poel. Ter voorkoming van schaduwwerking en bladval is het wel belangrijk om in de eerste jaren opslag van bomen en eventueel struweel te verwijderen. Het is namelijk niet de bedoeling dat de poel helemaal in bos en struweel komt te liggen, terwijl er best een enkele wilg aan de rand tot ontwikkeling mag komen. De zuidkant van de poel wordt altijd gemaaid (of eventueel periodiek mee beweide) en blijft daardoor open. Hierdoor blijft aan deze kant van de poel de openheid gewaarborgd waardoor de zon optimaal de beschutte noordkant van de poel kan beschijnen en opwarmen. Dit zorgt voor ideale voortplantings-omstandigheden voor amfibieën- en libellenlarven.

De noordzijde kan zich wat ruiger ontwikkelen hetgeen met extensiever maaibeheer wordt gestuurd. Afhankelijk van de ontwikkeling (mate van verlanding) kan het nodig zijn de poel na verloop van tijd eens te baggeren. Het is namelijk van belang dat tenminste de helft van de oppervlakte uit open water blijft bestaan, om als voortplantingshabitat voor amfibieën en libellen te kunnen dienen.

3.6 Beheer slootranden

Voor de natuurlijk ingerichte slootranden is het net als bij de poel belangrijk dat hier geen bomen opslaan zoals zwarte els en wilg. Dit om het open polderlandschap te behouden. Daarom is het met name in de beginjaren belangrijk om de slootkanten mee te maaien zolang er geen gesloten zode is gevormd. Zodra dat het geval is neemt de kieming van bomen sterk af. Delen van de slootkanten blijven dan ook een jaar over blijven staan om de insecten te stimuleren en broedgelegenheid voor eenden te bieden. Eventuele boomvormers die zo aan een maaibeurt ontsnappen worden verwijderd door het uittrekken van de jonge boompjes.

Om de sloten hun ecologische en water afvoerende functie te kunnen laten te behouden is het nodig periodiek te schonen. Door periodiek te schonen (niet jaarlijks maar eens per 2 of 3 jaar) en niet alles tegelijk heeft waterfauna veel grotere overlevingskansen en dekking. Verder kunnen water- en oeverplanten zich beter ontwikkelen. Het slootonderhoud wordt gefaseerd uitgevoerd. De hekkelspecie wordt gefreesd.

4. Kwaliteit van de voorgestelde invulling van openstelling, monitoring en evaluatie (C)

4.1 Recreatie

In het gebied zijn diverse recreatieve onderdelen aanwezig ten behoeve van de openstelling zodat bezoekers het natuurgebied kunnen beleven. Doelgroepen zijn voornamelijk lokale bewoners van Gaasterland en de recreanten van de diverse campings en hotels in de omgeving. Openstelling is zeer belangrijk voor het draagvlak van natuur, beleving en de menselijke gezondheid. Voorop staat dan ook een duurzaam onderhoud en jaarrond openstelling van deze recreatieve elementen.

Een medewerker met BOA licentie checkt maandelijks of bezoekers enerzijds de beleving hebben die met de aanleg beoogd is en anderzijds of de nu aangelegde voorzieningen niet van negatieve invloed zijn op de natuurwaarden. Zonodig leidt dit tot finetuning in het beheer en mocht er op termijn behoefte aan zijn, dan kunnen nieuwe voorzieningen worden ontwikkeld.

Het onderwerp recreatie wordt daartoe expliciet getoetst in de zesjaarlijkse beheerevaluatie (zie 4.2), waarbij vragen vanuit de omgeving worden betrokken. Daarin wordt ook gecontroleerd of de aansluiting op de voorzieningen in de omgeving optimaal is, zoals de recreatieve voorzieningen in het aangrenzende Rijsterbos en de fiets- wandel- en ruiterspadenstructuur.

4.1.1 Ruiterspad

Door het gebied loopt een bestaand ruiterspad dat onderdeel uitmaakt van een ruiterroutenetwerk van ca. 30 km in Gaasterland. Het onderhoud en routing doen we in overleg met de Stichting tot Instandhouding Ruiterroutes in Gaasterland (SIRN).

De aanwezige voorzieningen zoals aanbindplaats, infopaneel en picknickplaats onderhouden we door deze regelmatig optisch te controleren. In de zomer wordt er gemaaid rondom deze recreatieve voorzieningen met een (elektrische) bosmaaier zodat ze goed toegankelijk en te gebruiken zijn.

4.1.2 Wandelroute

De aangelegde wandelroute loopt via het onderhoudspad langs de zuidwestelijk rand van het gebied naar het Rijsterbos waar deze aansluit op de wandelstructuur in het Rijsterbos. Deze wandelroute is losliggend van de graslandpercelen. De combinatie van onderhoudspad en wandelpad vraagt vooral in de winterperiode extra aandacht om het pad goed toegankelijk te houden voor wandelaars. Om het wandelpad goed toegankelijk te houden maaien we het pad in de zomer, afhankelijk van de groeisnelheid van het gras, 3 tot 5 keer met een ruigterreinmaaier of klepelmaaier.

4.1.3 Openstellingsperiode en toegangsregels

Het gebied is jaarrond te beleven vanaf de beide routes. Om bezoekers het gebied te kunnen laten beleven maar ook de planten en dieren de mogelijkheid te geven zich te kunnen ontwikkelen en voortplanten, hanteren we enkele toegangsregels:

- jaarrond opengesteld maar alleen tussen zonsopkomst en zonsondergang
- alleen wandelen én fietsen op de paden
- honden aan de lijn
- verboden voor gemotoriseerd verkeer

Wij markeren de wandelpaden met bebording waarop de openstellingsregels vermeld staan.

Regels werken het beste als er ook met enige regelmaat toezicht op gehouden wordt. Wij hebben medewerkers in dienst die hiervoor specifiek opgeleid en bevoegd zijn, zogenaamde BOA's. Onze BOA's vervullen vooral een rol als gastheer maar indien nodig treden ze ook handhavend op.

4.2. Monitoring, onderzoek & evaluatie

4.2.1 Kwaliteitscyclus

De Séfonsterpolder krijgt een plek in onze meerjarige kwaliteitscyclus. Monitoring is een onderdeel van deze cyclus. Onderzoek en monitoring zijn belangrijke onderdelen van ons werk. De basismonitoring voeren wij uit zoals beschreven in de werkwijze monitoring van Bij12.

De monitoring heeft betrekking op structurelementen, ruimtelijke condities en kwaliteitsbepalende soorten planten en dagvlinders (zie het kader met de beschrijving van N12.02 op pagina 7). Deze worden eens per 6 jaar in kaart gebracht, door bekwame vrijwilligers (die daarvoor een cursus hebben gevolgd), of een ecologisch adviesbureau dat daarvoor van ons opdracht krijgt.

Deze verplichte SNL-Monitoring is onderdeel van onze beheerevaluatiecyclus die in ons kwaliteitshandboek gedetailleerd is beschreven. Dit is een cyclus voor kwaliteitscontrole en -verbetering en beheeruitvoering die overeenkomt met de kwaliteitscirkel van Deming, ofwel de PDCA-regelkring (Plan, Do, Check, Act). De vier activiteiten hierin zijn:

PLAN: Stel beheerdoelen vast en plan activiteiten om die doelen te halen, in de vorm van beheervisies (25-30 jaar) en beheer- of werkplannen (1 tot 6 jaar). Neem de verbeteringen hierin op.

DO (uitvoeren): Voer de geplande activiteiten uit, het uitvoeren van het natuurbeheer.

CHECK (evalueren): Uitvoering van monitoring en evalueren van beheer en doelen.

ACT (bijstellen): Analyseren van de meetresultaten. Stuur bij indien er afwijkingen zijn geconstateerd. Voer de verbeteringen door bij PLAN.

Voor kruiden- en faunarijke graslanden brengen wij verder ook eens per 6 jaar de verhouding gras/kruiden per perceel in beeld, om een indruk te krijgen van het ontwikkelingsstadium waarin het perceel zich bevindt. Ook hebben we een lijst met ongewenste plaagsoorten opgesteld, die bij ons standaard worden meegenomen tijdens de 6-jaarlijkse soortmonitoring (denk aan pitrus en ridderzuring). Dit om risico's tijdig te signaleren en het beheer hierop eventueel te intensiveren.

Naast de verplichte monitoring geven wij ruimte voor aanvullend onderzoek, waarbij in elk geval bovenop de verplichte SNL monitoring libellen en amfibieën rond de poel en sloten worden gemonitord.

Verder zoeken wij contact met vrijwillige vogelaars in de regio, om hen te vragen of ze ons willen helpen om voor de maaibeurten een screening te doen of er nog broedvogels c.q. andere fauna in de te maaien percelen aanwezig is. Mochten hier geen vrijwilligers voor te vinden zijn dan voeren we deze controle zelf uit. Alles is erop gericht maaislachtoffers te voorkomen.

Het waterstandsverloop in de poel en de sloten wordt met name in de zomermaanden regelmatig gecontroleerd. Dit is van belang in verband met natuurpotenties en beheer(risico's) en helpt ons deze te beheersen.

Verder zal in 2020 een bodemvruchtbaarheids-onderzoek worden uitgevoerd (zie paragraaf 2.4). Dit is een eenmalig onderzoek dat ons helpt kansen en risico's in kaart te brengen en het beheer verder te finetunen en te optimaliseren.

4.2.2 Beheervisie en evaluatie

De Séfonsterpolder past in onze bestaande Beheervisie Graslanden (2016-2028) die is opgesteld voor de grotere graslandreservaten die wij beheren in Fryslân. De eerste tussentijdse beheerevaluatie voor deze graslanden staat gepland voor 2022. Dat betekent dat in 2020 en 2021 de biotische kwaliteit wordt gemonitord aan de hand van het voorkomen van kwalificerende soorten planten en dagvlinders (zie 4.2.1).

Op grond van de monitoringsresultaten evalueren we het uitgevoerde beheer en de resultaten daarvan. Dat gaat niet alleen over de natuurresultaten, maar ook over landschap en belevingswaarde. Als daar aanleiding toe is, passen we het beheer op onderdelen aan. Een beheerevaluatie kan ook leiden tot nader onderzoek of projectideeën.

De daarna volgende beheerevaluatie, in 2028, is tevens het moment waarop we de Beheervisie Graslanden actualiseren. We brengen dan kansen en knelpunten vooraf uitgebreider in beeld aan de hand van een broedvogel- en vegetatiekartering.

De maatregelen die we nemen voor het realiseren van de natuurambitie, inclusief bijbehorende monitoring en onderzoek, zijn samengevat in de tabel op de volgende pagina.

Tabel 1 Overzicht maatregelen beheer, monitoring en onderzoek

	2020 – 2025	Vanaf 2025
Monitoring en onderzoek	<ul style="list-style-type: none"> - Bodemvruchtbaarheid, totaalpakket - Waterpeilverloop (poel e.a.); peilmonitoring - Kwalificerende flora en dagvlinders + structuurkenmerken - Fauna voor elke maaibeurt (maar vooral de eerste) door weidevogelcoördinator <ul style="list-style-type: none"> o Reekalfjes, hazen, broedvogels, insecten 	<p>In 2026/2027 uitgebreide analyse kansen en knelpunten;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Herhaling bodemvruchtbaarheidsonderzoek - Waterpeilverloop - Kwalificerende flora en dagvlinders + structuurkenmerken - Broedvogelkartering - Vegetatiekartering <p>Fauna voor elke maaibeurt (maar vooral de eerste)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reekalfjes, hazen, broedvogels, insecten
Bemesting	Geen bemesting. Of evt. maatwerk-bemesting/ bekalking afhankelijk van bodemonderzoek.	Eventueel onderhoudsbemesting met ruige stalmest.
Maaien en afvoeren	<ul style="list-style-type: none"> - Zo vroeg mogelijk, waar mogelijk vanaf half mei - Zo vaak mogelijk, liefst 3-4 keer per jaar - Vooraf check op aanwezige fauna - Evt. kruidenrijkere delen laten staan 	<ul style="list-style-type: none"> - Later en minder vaak, meer maaitrappen - Deel (tegen bosrand) in de winter laten overstaan als overwinteringshabitat
Beweiden	Geen beweiding Naweiden pas inzetten als de gras-kruidenmix bereikt is, naar verwachting na vijf jaar vanaf de start van het verschrallingsbeheer.	Eventueel delen naweiden <ul style="list-style-type: none"> - Bijv. met jongvee; max. 1 GVE/ha en schapen - Noordkant poel en struweelzone uitrasteren
Struweelzone	<ul style="list-style-type: none"> - Niets doen, uitrasteren bij evt. beweiding - Evt. grote uitval bijplanten met autochtoon plantgoed 	<ul style="list-style-type: none"> - Voor 2030 opgaande bomen eruit zagen, Amerikaanse vogelkers - Afhankelijk van ontwikkelingen evt. periodiek een keer laten meebeweiden
Poel	<ul style="list-style-type: none"> - Niets doen, noordkant uitrasteren en vrijwaren van maaien of beweiding - Zuidkant openhouden d.m.v. maaien en/of weiden 	<ul style="list-style-type: none"> - Noordkant uitrasteren en vrijwaren van maaien of beweiding; - Vóór 2030 zo nodig opgaande bomen en evt. een deel van de struiken hieruit verwijderen - Zuidkant openhouden d.m.v. maaien en/of beweiden. - Poel een keer opschonen indien nodig

5. Beheerafstemming met omliggende percelen (D)

Wij investeren graag in een goede relatie met onze burens en hebben ruime ervaring in het afstemmen van ons beheer met aangrenzende eigenaren. In de Séfonsterpolder bestaat het beheer voornamelijk uit graslandbeheer en plaatselijk struweelbeheer. Doordat na een snelle verschraving een gras-kruidentmix ontstaat die gefaseerd gemaaid wordt, ontstaat dekking voor vogels en zoogdieren die van betekenis is voor de totale Séfonsterpolder. Met andere woorden: het totale mozaïek van de graslandpercelen in de Séfonsterpolder is voor tal van soorten beter benutbaar als we hier ook percelen met late maaidata aan toevoegen.

We stemmen het beheer naadloos af op het Rijsterbos. Voor de kwaliteit van het Rijsterbos is de toevoeging van een goed ontwikkelde bosrand van belang – hiervan kunnen insecten en vogels van bosrandmilieus profiteren, zonder dat in het Rijsterbos zelf extra inhammen gekapt hoeven te worden om in het bos zelf bosranden te ontwikkelen. We verwachten voor amfibieën een sterke wisselwerking tussen het Rijsterbos als overwinteringshabitat en de poel als voortplantingshabitat.

De percelen worden, behalve aan de zijde van het Rijsterbos, gescheiden door sloten. Voor een goede afstemming van het beheer van deze grenssloten zoeken we contact met de aangrenzende eigenaren. Met name bij het wandelpad is het belangrijk dat de hekkelspecie niet wordt ontvangen op het wandelpad omdat dit de grasstrook verrijkt en het lastig is op te ruimen.

Mochten er voor omliggende agrariërs schadelijke soorten in de graslanden ontwikkelen zoals bijvoorbeeld haarden met akkerdistel of jacobskruiskruid, dan trachten we dit op een ecologische manier op te lossen. Denk hierbij aan een adequaat handmatig of mechanisch beheer.

Aan de zijde van het Rijsterbos vinden we het belangrijk dat er een goed ontwikkelde bosrand met mantel- en zoomvegetatie ontstaat. Toch vinden we het ook belangrijk dat er vanaf het bestaande wandelpad, dat door de rand van het oude bos loopt, doorkijkjes blijven naar de Séfonsterpolder.

Voor de omliggende eigenaren van agrarische percelen is de invloed die mogelijk uitgaat van recreatieve paden op hun percelen van belang. Onze huisregels en toezicht zijn er mede op gericht om overlast voor de burens tegen te gaan. Wij plannen in de eerste jaren een jaarlijks overleg met de burens in om de zaken te bespreken die in deze alinea zijn benoemd.

6. Samenwerking met andere partijen (E)

Voor het beheer en openstellen van een natuurgebied is het belangrijk goed samen te werken met andere (lokale) partijen. We willen draagvlak creëren op diverse vlakken. Denk hierbij aan beheer, soortbescherming, sport- en natuurbeleving, educatie, etc.

Op beheervlak werken we samen met een pachter uit de buurt en een loonwerker. Met hen maken we goede afspraken om ons te helpen bij het beheer. Voor de pachter is de beschikking over ruim 20 hectare natuurgrasland een bijzondere mogelijkheid om op het eigen bedrijf natuurinclusief of biologisch te werken en daarbij voldoende vee te kunnen aanhouden zonder dat de kapitaallasten onhoudbaar worden. De Séfonsterpolder wordt daardoor een belangrijk element in een natuurinclusieve veehouderij.

Voor de recreatieve beleving werken we samen met de lokale organisaties die zich hier mee bezig houden. Dit zijn in elk geval de Stichting die de ruiterroutes beheert (SIRN), de lokale mountainbikeclub van de IJscub de Preamkeskowers en verenigingen die lange afstandspaden beheren. Bij deze verenigingen hebben we vanuit het beheer van andere natuurterreinen al goede contacten opgebouwd. Zo zijn we lid van de SIRN en bespreken we jaarlijks met hen het onderhoud en de toestand van de ruiterspaden in Gaasterland. De mountainbikeclub heeft jaarlijks een Gaasterlandse MTB-tocht door het gebied en in ruil hiervoor leveren zij een bijdrage door met hun leden wandelpaden te onderhouden (gaten vullen, vrij snoeien e.d.).

Daarnaast werken we al veel samen met andere partijen op het gebied van natuur zoals de plaatselijke vogelwacht die helpt met het zoeken naar reekalveren of jonge weidevogels voordat er gemaaid wordt. Maar ook vrijwilligers van IVN Gaasterland die gebieden of delen ervan inventariseren op soorten (vogels, planten, paddestoelen etc.).

We staan er voor open dat (IVN-)vrijwilligers delen of percelen van de Séfonsterpolder voor inventarisatie 'adopteren'. Onze organisatie werkt met schriftelijke toestemmingsverklaringen waarin we specifieke afspraken voor de vrijwilligers vastleggen.

Op gebied van educatie en voorlichting werken we nauw samen met Mar en Klif te Oudemirdum. Zeer regelmatig organiseren we activiteiten voor jong en oud in onze terreinen zoals excursies, kinderactiviteiten en scholenprogramma's. Samen met Mar en Klif en rekening houdend met eventuele kwetsbare natuurwaarden willen we graag onderzoeken hoe we de Séfonsterpolder hierin een plek kunnen geven.

Voor het peilbeheer werken we samen met de rayonbeheerder van Wetterskip Fryslân die soms nodig is om het peilbeheer te optimaliseren.

Op het gebied van jacht- en schadebestrijding verwachten we dat beheer van eventueel schadelijke soorten niet nodig zal zijn. Mocht dit om wat voor reden in de toekomst wel nodig zijn dan hebben we ruime contacten met plaatselijke jachthouders en de Wildbeheereenheid (WBE).

7. Ervaring met natuurbeheer (F)

Doelstelling

Onze organisatie is opgericht met als doel de natuur in Fryslân te beschermen. Van de ruim 20.000 hectare natuur die we beheren bestaat ongeveer een kwart uit grasland, waarvan ongeveer 1300 hectare kruiden- en faunarijk grasland. Naast onze kerntaak natuurbeheer houden we ons ook bezig informatievoorziening, draagvlakvorming, educatie en voorlichting. We werken aan natuurbescherming in brede zin vanwege de waarde van natuur en landschap zelf en vanuit de overtuiging dat deze onmisbaar zijn voor het welzijn van de mens.

Kwaliteit

Als professionele organisatie streven we er naar om door middel van een verantwoord beheer de kwaliteit van onze terreinen te behouden of te herstellen en waar mogelijk door gerichte maatregelen te ontwikkelen of te verhogen. Deze hoge kwaliteitstandaard wordt op basis van jarenlange ervaring tot stand gebracht. Het benutten en bevorderen van interne (ecologische en beheer-)deskundigheid via passende functieprofielen, scholing en kennisuitwisseling met andere beheerders is gangbare praktijk. Indien nodig maken we gebruik van externe deskundigheid. De zorgvuldigheid van ons natuurbeheer bevorderen we ook door rekening te houden met wettelijke vereisten (natuurwetgeving) door het toepassen van de Gedragscode zorgvuldig bosbeheer en/of de Gedragscode Natuurbeheer.

Professionals in beheer

Voor het beheer van onze natuurgebieden zetten we ruim dertig professionals in die werkzaam zijn in regionale beheerteams. Deze teams bestaan uit specifiek opgeleide natuurbeheerders met veel praktische werkervaring in diverse terreinen met kwetsbare natuur. Onze veldmensen worden periodiek geschoold, hebben een hoge natuurkennis, beschikken over geschikte werkapparatuur en signaleren snel. Daarnaast is een netwerk van ruim 400 vrijwilligers actief voor de organisatie.

Certificering SNL

Sinds 2013 zijn wij op grond van ons kwaliteitshandboek natuurbeheer gecertificeerd voor natuurbeheer in het kader van de Subsidieregeling Natuur- en Landschap. In 2014 hebben wij een interne audit uitgevoerd met als doel de werkprocessen na te lopen en te beoordelen. In 2017 is in opdracht van de Stichting Certificering een externe audit uitgevoerd bij onze organisatie. Wij hebben de verbeterpunten uit deze audit opgevolgd en ons Kwaliteitshandboek geactualiseerd. Het bestuur van de Stichting Certificering heeft in 2018 besloten dat ons kwaliteitssysteem op orde is en het certificaat behouden kan blijven. In de loop van 2020 zijn wij voornemens opnieuw een interne audit uit te voeren op ons kwaliteitshandboek als voorbereiding op de volgende externe audit.

8. Beschrijving van kosten en opbrengsten (G)

In onderstaande twee tabellen zijn de jaarlijks geschatte kosten en baten opgesomd. De kosten zijn gebaseerd op ervaringscijfers uit andere natuurgebieden, evenals de pachtprijs. Naast de pacht zijn de baten gebaseerd op de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL).

De meeste posten spreken voor zich. Onder *gemiddelde niet jaarlijkse kosten onderhoud* worden alle niet jaarlijkse kosten en onvoorziene zaken geschaard. Verder wordt bij de post *planning, organisatie, overhead en educatie* bij educatie uitgegaan van de jaarlijkse professionele inzet en begeleiding die benodigd is om excursies en (jeugd)activiteiten te organiseren.

Door onze ruime ervaring weten we dat kosten (en baten) per jaar kunnen afwijken als gevolg van bijvoorbeeld weersomstandigheden, werk met werk, onvoorziene zaken etc. Als financieel gezonde organisatie hebben we voldoende reserves (continuïteitsreserve) om eventuele tegenvallers in het beheer op te vangen. Daarnaast beschikken we over een goed netwerk en kennis van fondsenbenadering en subsidiemogelijkheden.

Tabel 2 Verwachte jaarlijkse kosten Séfonsterpolder

Soort kosten	Ha of uren	€ / ha of uur / jr	Geschatte kosten / jr
Loonwerker (sloten, greppels)	25 ha	€ 75	€ 1.875
Gemiddelde niet jaarlijkse kosten onderhoud*	25 ha	€ 100	€ 2.500
Onderhoud en maaien paden	15 uur	€ 65	€ 975
Onderhoud recreatieve voorzieningen	15 uur	€ 40	€ 600
Toezicht en bebording	20 uur	€ 45	€ 900
Monitoring	25 ha	€ 10	€ 250
Planning, organisatie, overhead, educatie	25 ha	€ 70	€ 1.750
			€ 8.850

Toelichting

* *niet jaarlijkse kosten onderhoud struweel, poel, raster, paden, bebording, hekken, schade, onvoorziene, etc.*

Tabel 3 Verwachte jaarlijkse baten Séfonsterpolder

Soort opbrengst	Ha of stuks	€ / ha of st / jr	Geschatte vergoeding / jr
Pacht	23 ha*	€ 150	€ 3.450
SNL beheervergoeding N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland**	23 ha*	€ 182,39	€ 4.195
SNL beheervergoeding L01.01 Poel- en klein historisch water	1 st	€ 133,52	€ 134
Openstellingsbijdrage	25 ha	€ 38,31	€ 958
Monitoringstoelage	25 ha	€ 5,17	€ 129

€ 8.866

Toelichting

* *Aanpassing oppervlakte*

Bij de verpachting en de SNL vergoeding voor N12.02 wordt uitgegaan van 23 hectare i.v.m. ca. 2 hectare struweel/poel.

**** Tarieven**

De gehanteerde SNL tarieven zijn gebaseerd op de vergoeding voor beheerjaar 2020 uit het openstellingsbesluit d.d. 12 november 2019 van de provincie Fryslân.

Budget Monitoring

De in tabel 3 genoemde monitoringstoeslag is het budget dat hiervoor jaarlijks door de Provincie beschikbaar wordt gesteld. Dat is 75% van de normkosten voor het eens per 6 jaar in kaart brengen van de kwaliteitsbepalende soorten flora en dagvlinders (en structuur/omgevingskenmerken). Onze organisatie vindt dat niet voldoende en reserveert daarom jaarlijks een budget voor onderzoek en monitoring dat groter is dan dit bedrag. Goed gemotiveerd kan daarop aanspraak worden gemaakt. Bijvoorbeeld om naast de kwaliteitsbepalende soorten ook broedvogels, flora-plaagsoorten en de verhouding grassen/kruiden vast te leggen. Naar schatting verdubbelt daarmee het beschikbare budget. Het budget is ook bedoeld om het genoemde bodemvruchtbaarheidsonderzoek uit te voeren. Dit betreft geen jaarlijks - maar een eenmalig onderzoek. Naar schatting kost dat eenmalig ongeveer 3.000 euro.

Gebruikte literatuur

- Schippers, W. 2012. Ontwikkelen van kruidenrijk grasland. Aardewerkadvies.
- Oosterveld, E.B. 2017. Signaleringsysteem Pitrus. Ontwerp en test. A&W-rapport 2355 Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- Kwaliteitshandboek Natuurbeheer (intern document)
- Beheervisie graslanden, op de toekomst van enkele grotere graslandreservaten in Fryslân (intern document)
- IPO/BIJ12 e.a. 2014 e.v. Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura2000/PAS. IPO/Bij12, Utrecht. Tevens de Index en het Beheeradviesdocument voor N12.02